

Intervju med Nanny Hansson, född 1833.

Enl. intervju
nr 2 hos O.
Sjölin, var
Fru Hanssons
fader kolugns-
mästare.

Nanny Edlund föddes den 21/12 1833 i Forsa. Föräldrarna hette Olof och Katrina (okänt flicknamn), fadern kom från Dalarna, modern från Moviken. När de var födda vet inte fru Hansson, ej heller faderns yrke i Forsa. Familjen flyttade till Moviken då fru H. var mycket ung. Fadern arbetade med att forsa järn och tegel. Familjen, som bestod av föräldrar och 7 barn samt mormor bodde i ett rum och kök i Vitkasern. Där bodde inga andra vid denna tid. Fru H. gick 6 år i skola i Moviken, skolan var då inrymd i det numera rivna kaféet. Hon fick sedan resa till en moster i Järvsö för att konfirmeras. Flickorna läste för pastorn, pojkarna för prosten - det var lång väg att gå. Efter konfirmationen började hon arbeta. Tjänade en tid på herrgården i Moviken då Lagerholms bodde där. Var sedan piga i 1½ år i Bergsjö, fick bl. a. sköta korna. Flyttade där-
efter till Järvsö på 2 år. Efter går hemma kom fru H. till en annan fam-
ilj i Järvsö - där hade hon 9 kor att handmjölka. Hon stannade där ½
år och for sedan hem igen. 1907 gifte hon sig med Per Hansson, född 1881
i Delsbo. Han arbetade då i masugnen. Hans föräldrar hade gården som
Hanssons sedermera köpte. De unga fick bo i ett rum i huset, ett litet
kyffe. De hade då äldsta flickan Elsa. Hansson flyttade senare till en
gård längre bort, där de fick ett litet lantbruk med några kor, som gick
på skogen. Familjen fick 5 barn, den yngsta dog vid 29 års ålder. Fru H.
vill aldrig göra om dessa år då de hade det mycket tungt och svårt -
förtjänsten var också mycket liten. Herr H. arbetade i masugnen tills
den lades ned, därefter arbetade han med timret nere vid sjön. Tidigare
hade han fraktat järn och tegel över sjön och tagit malm tillbaka. Fru
H:s fader körde prämen på sin tid. Från gångna tider minns fru H. särskilt
hur mycket man gick till fots - till Delsbo, Bergsjö osv.

Då fru H. bodde hos föräldrarna fick man avlöning den 1:a i månaden, då t
man ut säd på magasinet. En kvarn fanns då i Moviken, senare fick man dra
säden på kälke upp till Strömbacka för att mala. Redan under skoltiden
fick fru H? börja hjälpa till hemma - mest med att sköta korna.

Angående sitt eget hushåll minns fru H. särskilt hur svårt det var under
kriget. När den värsta kristiden var över köpte herr H. en hel säck
havregryn för att barnen skulle få äta. Man åt: potatis, sill, pölsa
samt drack mycket kaffe. Kött och vetebröd hade de nästan aldrig. När
H:w fick sitt lilla jordbruk blev det bättre: mjölk, smör osv. De hade
också gris då. Fru H. skötte alltid djuren. På gården var det ont om
vatten, detta fick hon bära från ett ställe längre bort. På gården hade
man en del kalvar som man sålde. En tid arbetade herr H. samt båda

Vid midsommar var det festligt i Moviken. Majstång restes vid affären och det var dans på logen. Öl och sill delades ut till familjerna. Ölet bryggdes av fru H:s moder. Det skulle räcka fram till slättern, då arbetarna fick dricka ur det som var kvar.

Vid pingst åkte Movikenborna med pråm till kyrkan. Även annars sommartid gjordes lustresor på Dellarna, då det var musik ombord. Båtarna kom från Näsvisken och Friggesund till Moviken, där de lade till.

På höstarna var det marknad i Hudik. Man åkte båt till Näsvisken och tog tåg därifrån. En gång som flicka skulle fru H. till marknaden och hade 5 kr med sig. Alla pengar gick åt till tågresan så det blev inget att handla för.

I Delsbo fanns en läkare. När fru H hade ont i handen en tid fick Elsa "dona i Fejset". Då spanska sjukan gick låg hela familjen. Uppe på kaféet fanns "lokalen". Där hade fackföreningen och ev. godtemplarna sina möten. Fru H. var aldrig med i någon förening - kom aldrig ifrån för barnens skull.

En tid bodde H:s i en gård bredvid den som Hannes nu har. Då arbetade herr H. vid sjön och fru H. bar ner matsäck och kaffe åt honom. Pannkaka, potatis, kött, fläsk och sill var det mest.

I nuvarande gården har H:s bott i ca 20 år - de ropade in gården på auktion. Mannen har varit död i 11 år nu.

Allt som bolaget ej tog reda på av slätter, nässlor osv gick man och samlade in för att utöka kosten. Grisen man höll slaktades av Djurman samt en Brodin. Man hade 4-5 får oxå, som fick gå med fåbodfären i Fönebo.

Jul firades privat i familjerna. Man åt lutfisk och gröt samt hade gran, men hade aldrig råd med några julklappar. Som liten minns fru H. att de hade en liten gran som hängde i taket - för att man skulle få plats bättre. Tomte eller julbock hade man ej. H:s var aldrig på julotta. En del Movikebor tog sig till Strömbacka på julotta.

Fru H. reste aldrig eller var borta från hemmet - kunde ju aldrig lämna barnen. Hade heller inget umgänge, hade inte lust för sådant. Fruarna slog sig inte heller ihop om bak eller tvätt utan var och en skötte sitt. Midsommar och jul var de enda festerna om året.

sönerna i skogen. De låg då ute hela veckorna, men på söndagarna när de kom hem var fru H. tvungen att laga mat åt dem för hela veckan samt lappa och laga kläder - det blev aldrig någon ledighet.

På den tiden var det liv och rörelse i Moviken, nere vid sjön fanns 6-7 kolugnar samt en hel del milor ute på skogarna ändå.

Som liten flicka fick Fru H. valla familjens kor långt bort åt Bergsjöbergen till. På den tiden hade alla familjer kor.

Fru H. har aldrig varit på sjukhus! Trots en del allvarigare krämpor har hon aldrig legat på lasarettet.

Då hon växte upp i Moviken fanns just inga nöjen. Det fanns dock en dansbana nere i hagen.

Bolaget ägde åkrarna runt Moviken. Karlarna fick anmäla sig för olika områden att slå, de fick 7 öre per sne. De avlönade kvinnor att räfsa. Det var mycket folk i rörelse - vid masugnen, kördes ved till ugnarna och timmervagnar kom från Strömbacka. Nere vid sjön fanns "Kväsarn", en slags vandring? Det kom också mycket luffare på vägarna, de fick arbete för ett tag och gav sig sedan iväg igen. När fru H. tjänade i Bergsjö och skulle gå dit minns hon hur en del luffare skrämde henne på skogen. I Moviken fanns förr en tvättstuga - senare tvättade fru H i en liten "sump" vid gården, som fick sitt vatten från berget. Hon sydde allting till barnen och åt sig själv. Samt vävde mattor, blus- och madrassyger. Sedan var det att lappa och laga, herr H. var mycket händig och kunde göra det mesta själv. Han var särskilt skicklig snickrare och har gjort bl.a. en stilig skänk, som finns kvar i gården. När H:s hade sitt jordbruk boddede i ett rum och kök, då hade herr H. hyvelbänken i köket och i taket hängde allt virke! Han hade även cykelverkstad en tid, den skötte han efter det ordinarie arbetet. Herr H. brukade fiska en hel del, mest sik samt hade nät ute jämnt.

I Moviken fanns en affär, där man kunde få det mesta.

Fru H. bakade mycket förr. Baket tog en hel dag i anspråk - då blev det ett helt spett fullt med hårbröd. Men det räckte inte så länge, för bröd var det enda man åt så mycket man ville av. Men inte med smör eller pålägg utan rätt av. Under krigsåren var det svårt att få maten att räcka - fru H. minns dagar då hon bara hade kärnmjök och potatis att sätta på bordet. På jordbruket födde de 2 kor, så mjök var det gott om, ibland sålde man t.o.m. Smör fick man också - slättern framför huset betalade man med 15 kr i smör. "Usch ja, nog fick en arbeta alltid." Som piga fick fru H. slita mycket hårt. På morgnarna mellan 6 och 9 skulle pigorna ut och slå. Annat arbete var att binda säd, bära vatten, spinna osv. Hon fick 40 kr för $\frac{1}{2}$ år.

De gamla förr talade ofta om övernaturliga väsen. Själv har fru H. varit med om en del konstiga saker. Hon har varit mycket mörkrädd och rädd för att gå i skogen - någon risk för rovdjur var det dock inte.

I sin ungdom skulle fru H. och en annan fru gå för att plocka hallon efter banan till Strömbacka. På ett ställe utmed vägen finns en lade, och där fick de se en man komma emot sig. Han var klädd i hög hatt och fin jacka med rundade hörm (jackett?) som bar blommor i famnen. De blev mycket rädda, men mannen vändde om och försvann spårlöst! Samtidigt hördes en skarp klang i rälsen.

En annan gång var fru H. och en annan flicka på väg från dans i Anderbo. Inne i skogen såg de plötsligt en vit rök som gick från en granrot upp över stigen och ner i en annan rot! Någon förklaring till detta vet fru H. inte.

I skolan i Moviken hände även en del saker, "där var aldrig riktigt tyst". Fru H. har själv en gång hört hur det, utan anledning, gnällt som en hund inne i väggarna.

Ett vanligt fenomen förr var att korna blev mjölkstulna. En av fru H:s kor slutade en gång äta och dricka och sinade. Hon tog då dit en klok gubbe. Denne ställde sig att viska i korns öra och gjorde sedan i ordning en sorts smörgås som fru H. skulle ge kon. Sedan blev den bra. Enligt denne gubbe kunde händelsen med kon bero på andra människors avundsjuka. En fru, som bodde där Djurmans bor nu, skulle en gång gå för att mjölja sina kor, men fick inte en droppe. Hon vände då hem igen. Hennes gamla svärmor frågade då om hon sett någon person på väg till korna. Det hade kvinnan gjort. Svärmodern skickade henne då tillbaka och sade att denna gång skulle korna ge mjölk, och så blev det.

Även fru H:s moders kor blev en gång mjölkstulna.

Karlarna i Moviken drack mycket brännvin förr, som de köpte från Hudik och hämtade i Delsbo. Följden blev många slagsmål, speciellt på logdansen vid midsommar.

När herr H. arbetade i masugnen kom han alltid hem för att äta, men kunde ha matsäck med sig till nattskiften. Fru H. måste ha mat färdig vid olika tider beroende på vilket sorts skift han gick. Han arbetade först nere i ugnen men senare på masugnskransen. Fru H var där en gång men aldrig mer för det var så högt. Mannen arbetade i blåkläder som blev styva av svett och salt. Svåra att göra rena!

Man led inte nöd förr, men hade det knappt. Fattigare var det i fru H:s barndom, då gick barnen alltid barfota. Till de egna barnen gjorde herr H. själv skor.

Alla hade det ung. lika, men en del ville verka litet förmer.